

Monety

– Zwierzęta Świata – Foka szara

nominał	20 zł
metal	925/1000 Ag
stempel	lustrzany
średnica	38,61 mm
masa	28,28 g
wielkość emisji (nakład)	58.000 szt.

Awers: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej. Pod orłem oznaczenie roku emisji: 2007, poniżej napis: Zł 20 Zł. Po bokach łap orła wizerunki flagi państwowej. U góry półkolem napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rwers: W centralnej części wizerunki dwóch dorosłych fok i jednej młodej foki oraz w tle cień dwóch fok. Powyżej stylizowane morskie fale. U góry półkolem napis: FOKA SZARA, u dołu półkolem napis: Halichoerus grypus.

Projektant awersu: *Ewa Tyc-Karpińska*
Projektant rwersu: *Robert Kotowicz*

nominał	2 zł
metal	stop CuAl5Zn5Sn1
stempel	zwykły
średnica	27,00 mm
masa	8,15 g
wielkość emisji (nakład)	1.000.000 szt.

Awers: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej. Pod orłem oznaczenie roku emisji: 2007, poniżej napis: Zł 2 Zł. Po bokach łap orła wizerunki flagi państwowej. U góry półkolem napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rwers: W centralnej części głowa foki oraz w tle jej cień. Poniżej stylizowane morskie fale. U góry półkolem napis: FOKA SZARA – Halichoerus grypus.

Na boku: Ośmiokrotnie powtórzony napis: NBP, co drugi odwrócony o 180 stopni, rozdzielony gwiazdkami.

Projektant awersu: *Ewa Tyc-Karpińska*
Projektant rwersu: *Robert Kotowicz*

**Monety zostały wyprodukowane w Mennicy Polskiej SA
w Warszawie.**

Skład i druk: Drukarnia NBP

W dniu 17 stycznia 2007 r. Narodowy Bank Polski wprowadza do obiegu monety z serii „Zwierzęta świata”. Są to monety przedstawiające fokę szarą, o nominałach:

- 20 zł – wykonana w srebrze stemplem lustrzanym,
- 2 zł – wykonana w stopie Nordic Gold stemplem zwykłym.

Celem serii jest zaprezentowanie gatunków zwierząt zagrożonych przez rozwijającą się cywilizację.

Foki występujące w Bałtyku należą do trzech gatunków: foki szarej (*Halichoerus grypus*), foki pospolitej (*Phoca vitulina*) i foki obrączkowanej (*Phoca hispida*).

Wszystkie z wymienionych gatunków były, i są, notowane u polskich wybrzeży, a wiele przekazów i danych historycznych zaświadcza o ich masowym występowaniu u naszych brzegów. Najlicniejsza była zawsze foka szara, gatunek typowy dla strefy przybrzeżnej. Jeszcze w latach 30. XX wieku rozradzała się na polskim wybrzeżu, dzisiaj nie tworzy tu już rezydentalnych kolonii. W 1984 r. została objęta w Polsce ochroną prawną.

Foka szara jest największą z bałtyckich fok. Jako jedyny gatunek fok ma charakterystyczny, wydłużony kształt pyska, porównywany często do pyska psa. Samce, o ciemnym, jednolitym ubarwieniu, dorastają do 2,5 m i osiągają ciężar nawet do 300 kg. Mniejsze samice dorastają do 2 m, osiągając masę o połowę mniejszą. Ich futro jest jasne, pokryte ciemniejszymi, nieregularnymi plamami. Młode foki szare rodzą się w lutym i w marcu, na lodzie lub na lądzie, w zależności od zasięgu pokrywy lodowej na Bałtyku. Na lądzie przyszłe matki wybierają miejsca ustronne i bezpieczne. Na świat przychodzi jedno młode, pokryte kremowym futrem, które traci podczas linienia po ukończeniu 3 tygodnia życia. Do tego czasu matka karmi je na lądzie tłustym mlekiem, a szczenię przybiera na wadze średnio 2 kg dziennie. Opuszczone przez matkę spędza na lądzie jeszcze 2–3 tygodnie, czerpiąc energię z nagromadzonych zapasów tłuszczowych. Po tym czasie wchodzi do wody i rozpoczyna samodzielne życie, przechodząc na dietę rybną.

Foka szara jest gatunkiem osiadłym, zdarza się jednak, że młode, kilkutygodniowe osobniki, podejmują długie samotne wędrówki w inne rejony Bałtyku. Preferują one wybrzeża o dużej ilości separowanych skalistych wysepek lub piaszczystych łąch w pobliżu miejsc o dużych zasobach ryb. W wodzie foki szare

używają płetw tylnych, na lądzie poruszają się niezgrabnie jedynie przy pomocy płetw przednich, tylne ciągnąc biernie za sobą.

Według przekazów historycznych na przełomie XIX i XX wieku w Bałtyku żyło około 100 tys. fok szarych. Wykonany wówczas pierwszy szacunek wielkości zasobów tego gatunku w rejonie Pomorza Gdańskiego i Prus Wschodnich mówił o 1000 mieszkających tu fok szarych, mimo że u naszych wybrzeży na zwierzęta te wówczas polowano, a zabicie było premiowane finansowo. Foki traktowano jak szkodniki niszczące rybakom sieci i konkurujące z nimi o rybę. Aż do lat 30. minionego stulecia polowano przy pomocy broni palnej, narzędzi kolnych, a także specjalnie konstruowanych klatek sieciowych. Akwen Zatoki Gdańskiej był szczególnie przez foki szare preferowany, a zasoby tego gatunku w rejonie Płd. Bałtyku były znaczne.

Foka szara jest gatunkiem najliczniej odwiedzającym polskie wody. Obecność fok szarych notuje się prawie w każdym rejonie naszego wybrzeża, a także bardzo okazjonalnie w rzekach i przymorskich jeziorach. Najczęściej obserwowane są w rejonie Zatoki Gdańskiej oraz Zatoki Puckiej.

Obecnie bałtycką populację fok szarych tworzy ok. 17000 osobników. W ciągu 20 lat działań ochronnych udało się trzykrotnie zwiększyć ich liczebność. Zasadlają dzisiaj głównie wybrzeża Szwecji, Finlandii i Estonii powyżej równoleżnika 58°N. Niewielka ich część żyje u południowych wybrzeży Szwecji (ok. 200 sztuk). Kolonie fok na południowym Bałtyku od Litwy po Niemcy w granicach swoich historycznych siedlisk ciągle nie istnieją.

Bałtyckim fokom zagraża przede wszystkim człowiek i jego działalność. Młode, niedoświadczone osobniki giną w sieciach rybackich. Fokom szkodzi eliminacja siedlisk, niepokojenie, nielegalne polowania. Zanieczyszczenia powodują niepełność samic. Wyznacznikiem koniecznych działań na rzecz ratowania bałtyckich fok są dla krajów nadbałtyckich m.in. rekomendacje Komisji Helsińskiej oraz Międzynarodowej Rady Badań Morza (ICES). W miejscach stałego występowania fok tworzy się rezerваты i ostoje. W niektórych krajach powstały ośrodki rehabilitacji i rozrodu fok. Wciąż zbyt mało czyni się dla redukcji śmiertelności w wyniku przyłowu w rybackich sieciach.

W Polsce działa ośrodek Stacji Morskiej Uniwersytetu Gdańskiego w Helu, który realizuje projekt odtworzenia stada fok szarych na południowym Bałtyku poprzez reintrodukcję,

czyli ponowne wprowadzenie gatunku do środowiska naturalnego. Aby umożliwić gatunkowi powrót do tej części Bałtyku, należy równolegle sprzyjać osiedlaniu się tych zwierząt poprzez mobilizowanie opinii publicznej na rzecz ratowania gatunków chronionych oraz objęcie szczególną ochroną potencjalnych siedlisk zwierząt, zapewniając im spokój i bezpieczny rozród. Aktywna ochrona i odtwarzanie zasobów foki szarej, którym towarzyszy powszechna akceptacja społeczna, ma szansę powodzenia.

Jeśli spotkasz fokę na plaży lub zaobserwujesz ją u brzegów Bałtyku, zadzwoń do Stacji Morskiej Uniwersytetu Gdańskiego w Helu. Telefon ratunkowy (24 h): 0 – 601 88 99 40. Znalezionych na brzegu fok nie płosz i nie spychaj do wody, zapewnij im spokój i możliwość odpoczynku. Tylko takie zachowanie gwarantuje ich powrót na nasze wybrzeże!

*dr Iwona Kuklik
Stacja Morska Instytutu Oceanografii
Uniwersytetu Gdańskiego*

Wszystkie monety emitowane przez NBP są prawnym środkiem płatniczym w Polsce.